

שיעור כב: שטר בכתב ידו

דף ג ע"ב

תוכן:

- א. שאלות מרכזיות בסוגיה
- ב. סיבת כשרותו מן התורה - שיטת תוספות
- ג. סיבת כשרותו מן התורה - שיטת רש"י
- ד. נקודת המחלוקת בין רש"י לתוספות
- ה. ראיית הגמרא שלר"א אין צורך בעדי חתימה כלל
- ו. רש"י ביבמות דף ל
- ז. קושיית הראשונים ביבמות על רש"י
- ח. ביאור הגר"ח בשאלת הראשונים
- ט. הבעיה שראה הריטב"א בשטר בכת"י
- י. ישוב רש"י ביבמות משאלת הראשונים

מקורות לשיעור:

תוספות בד"ה "שלשה" דף ג ע"ב ובד"ה "רבי אלעזר"
רש"י בדף פו ע"א בד"ה "ואם ניסת" ותוספות שם בד"ה "שלשה"
הב"י באה"ע סימן קל סעיף כ ד"ה "וצ"ל"
תוספות בד"ה "למעוטי" יבמות דף לא ע"ב
הגר"ח בתחילת הלכות גירושין בד"ה "ובפ"ג מהלכות אישות"
תוספות ביבמות דף ל ע"ב ד"ה "כתב"
רשב"א ליבמות דף לא ע"ב בד"ה "הא דאמרינן"
רש"י ביבמות דף ל ע"ב בד"ה "כתב בכתב ידו"
הנמו"י והריטב"א ביבמות שם על רש"י הנ"ל
הגר"ח על הש"ס בעניין כתי"ב בגט, סימן קלו
ריטב"א ליבמות דף לא בד"ה "נחלקו רבותי" וד"ה "זהו"
קצות סימן רמא ס"ק א ורשב"א לקידושין דף ס"ה ע"ב ד"ה "וי"ל דגבי ממון"

א. שאלות מרכזיות בסוגיה:

1. סיבת הקושי להעמיד את דין שטר בכת"י כר"מ

בין שלשת הגיטין הפסולים מדרבנן נמצא "כתב בכת"י ואין עליו עדים". תוספות בד"ה "שלשה" שואלים כיצד ר"מ, שסובר ש"וכתב" היינו "וחתם", מכשיר מן התורה שטר בכת"י ללא עדים?

יש לעיין בדבר שהפריע לתוספות. מובן מאד שתוספות לא התקשו אליבא דר"א שהרי לפיו באמת יצטרכו עדי-מסירה כמו שאומר ר"א עצמו בהמשך המשנה, אולם האופן שבו התקשו אליבא דר"מ איננו ברור כלל, שכן לכאורה היו צריכים לשאול ישירות, כיצד שטר **ללא עדים** כשר לר"מ מה"ת והרי ר"מ סבר "עדי חתימה כרתי" וא"כ אין שטר ללא עדים.

אולם, תוספות שאלו אחרת, הם הביאו את הפסוק "וכתב" והדרשה "היינו וחתם" ולכן התקשו, ולא מובן מדוע נזקקו לומר שמשמעות "כתב" זה "חתם", הרי הסיבה שבגללה הגמרא הוצרכה להביא פסוק זה, היא רק לצורך בירור מהו "וכתב" שמצריך "לה", לשמה, אולם עצם הצורך בעדי-חתימה הוא בגלל שעדי חתימה כרתי.

ובאמת רש"י בדף פו ע"א בד"ה "ואם ניסת" שלומד בתחילה שהמשנה של "שלושה גיטין" אינה כר"מ נימק זאת בכך ש"רבי מאיר אמר עדי חתימה כרתי", ולא הביא כלל את הפסוק "וכתב" היינו "וחתם", שכן כאמור, זהו הדבר שאינו מתאים לר"מ, ודברי תוספות ששאלו מצד הדרשה זוקקים ביאור ומה המחלוקת בינם לרש"י בשאלה זו.

2. האם יש צורך בדרשה

רש"י בדף פו ע"א על המשנה בד"ה "ואם ניסת" כותב: "אלא כיון דכתב ידו הוא וכתב ונתן קרינא ביה", וביארו בו הראשונים שמכיוון שלא כתוב בפסוק "וכתב וחתם ונתן", או "והעד עדים" כמו בירמיהו, בא הפסוק לומר שאם הבעל **כתב**, יכול הוא מיד **לתת** את הגט ללא צורך בחתימות עדים.

דרשה זו שרש"י כתב איננה יכולה להידרש לפי ר"מ, שהרי ר"מ דורש את "וכתב" כ"וחתם" ואין משמעות "וכתב" ככתיבת נוסח השטר, וממילא אין הפסוק מתייחס לבעל אלא לעדים ואילו הדרשה לומדת בפסוק ש"וכתב" משמעותו כתיבת השטר (באמת צ"ע

בדברי הנמו"י ליבמות דף ל שכתב שילפינן שכת"י כשר מהפסוק "וכתב לה" ושלכן אתיא אף כר"מ, כיצד למד שר"מ יכול לדרוש "כתב" ככתיבה).

יל"ע מדוע רש"י מיאן בהסבר תוספות שלכאורה מרווח יותר מהסבר רש"י, בזה שאיננו צריכים לחדש דרשה וכן בזה שלפיו המשנה אתי אף לר"מ?

3. כתב ידו - כתיבה או חתימה

יל"ע האם יש צורך שהבעל גם יכתוב וגם יחתום או די באחד מהם, וא"כ באיזה מהם?

4. האם ראיית הגמרא מר"א קשה

תוספות בד"ה "רבי אלעזר" הקשו, מניין לגמרא שר"א לא מצריך חתימה כלל אף לא מדרבנן, שמא ר"א הכשיר דווקא בכת"י, והנה רש"י בד"ה "והא שלושה גיטין" שכתב: "...וחד מינייהו אין עליו עדים", א"כ למד שאין חתימה בשטר של כת"י וממילא שפיר הוכיחה הגמרא, במה חלקו רש"י ותוספות?

5. מה פירוש דברי ר"א "אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וכו'", ל-מה מתייחס ר"א ב"אע"פ שאין עליו עדים"?

6. רע"א בגהש"ס הקשה על רש"י, אולי ר"א חלק על ת"ק רק במה שת"ק הכשיר בדיעבד דווקא באלו שלושת גיטין ואילו ר"א הוסיף להכשיר בדיעבד אף גיטין אחרים שלא חתומים כלל ומניין שמכשיר לכתחילה?

7. פירושים שונים ברש"י

מעבר לפירוש שהבאנו מרש"י בדף פו ע"א, רש"י כותב שם פירוש נוסף ואילו ביבמות דף ל ע"ב בד"ה "כתב בכתב ידו", לכאורה כותב פירוש שלישי "דקי"ל הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין, אלמא כתב ידו בלא עדים מילתא היא", לפיו אין זה חידוש מיוחד בגיטין, כפי שהביא דרשה בגטין פו ויל"ע האם אין סתירה בין פירושי רש"י השונים.

כמו"כ הריטב"א ונמו"י ביבמות הקשו על רש"י שם וז"ל: "דלא דמו כלל דהתם ראייה בלחוד בעי והא איכא, דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי אבל גבי גט כריתות בעינן", יל"ע היטב בשאלתם ומה ישיב עליה רש"י.

ב. סיבת כשרותו מן התורה - שיטת תוספות

הסבר הדין כר"מ לשיטת תוספות - הבנת הב"י

תירצו תוספות: "דכיון שהבעל עצמו כתב אין לך חתימה גדולה מזו", מה כוונתם?

הב"י בסימן קל סעיף כ ד"ה "וצ"ל" לומד בתוספות שכוונתם לכך שכתב ידו כמאה עדים כפי שמובא בדברי רש"י בדף פו (עיין לקמן בזה באורך) שבפשוט עניינו הודאת בע"ד כמאה עדים.

אולם הבנתו זו קשה היא שכן:

1. דבר זה סותר את שיטתם בדף ד ע"א בתוספות ד"ה "קיי"ל" שבגט לא מועילה הודאת בע"ד כי חב לאחריני בכך שאסרה לקרובים (שלא כרשב"א ביבמות לא ע"ב).
2. כמו"כ, תוספות ביבמות דף לא ע"ב בד"ה "למעוטי" הסתפקו אם מועיל כת"י בקידושין והרי בקידושין וודאי לא מועילה הודאת בע"ד כי חב לאחריני כדברי הגמרא בקידושין דף סה ע"ב ואיך עלה בדעתם שיועיל (ונראה בדעתם שם שמה"ת וודאי מועיל).

הסבר הדין כר"מ לשיטת תוספות - הבנה שונה

לכן נראה שכוונתם לדבר אחר. אין כוונתם שכתבתו היא כעדים אלא שבכת"י לא צריך עדים, שהרי כל הצורך בעדים לשטר הוא כדי שיעידו שהשטר אינו מזויף ושנכתב מדעת המתחייב (ראינו בשיעור הקודם שזה יסוד ה'נתיבות' בסימן מו ס"ק כו) לזה יש צורך רק כאשר איננו רואים בעצמנו את דעת המתחייב, אולם כאשר כתוב השטר בכת"י וודאי כתב אותו מדעתו, ואנו רואים את דעתו מעצם זה שכתב ולכן כאן איננו זקוקים לעדים חיצוניים שיאשרו את השטר, אלא השטר מאשר א"ע.

עיין בגר"ח בתחילת הלכות גירושין בד"ה "ובפ"ג מהלכות אישות" שכתב שא"צ דווקא עדות בשטר כדי לעשותו לשטר אלא די בהוכחות אחרות או נאמנויות ובלבד שהנאמנות

תהיה בתוך השטר ולא חיצונית לו והוכיח את דבריו מדין כת"י, א"כ לפי"ז אמנם אין עדות בשטר אבל מ"מ די בהוכחה.

דבר זה מתאים לדבריהם בתוספות דף ב ע"ב ד"ה "עד אחד" מהם עולה כי אין צורך דווקא בנאמנות של עדות כדי ליצור שטר, כפי שעסקנו בדבריהם בעבר, שלא כרע"א (בתשובות סימן רכב אות יא) שהשיג עליהם וכן הגר"ח שהביא ה'דברי יחזקאל' (לכאורה, שלא כגר"ח הנ"ל בספרו) שסוברים שרק נאמנות של עדות עושה שטר לשטר (ומה שה'דברי יחזקאל' שם למד שתוספות בתשובתם חוזרים בהם ומודים לזה, לכאורה קשה לפרש כך בלשונם).

אולם באמת נראה בלשון תוספות אצלנו להגדיר באופן שונה, נראה שאין כוונתם לומר שאיננו זקוקים לחתימת עדים, אלא כוונתם לומר שהכתיבה היא כחתימת עדים ויש לבאר מה היה הכרח תוספות לומר כך.

הבנת שאלתם

שאלנו לעיל על נוסח שאלת תוספות, כעת ניתן לומר שבאמת תוספות ידעו כבר בשאלתם את הסברא הנ"ל שאנו מעצמנו רואים את דעתו ללא צורך בעדים חיצוניים שיאשרו, ודי בזה לשיטתם כדי ליצור שטר, לכן לא שאלו סתם כיצד לר"מ שסובר ע"ח כרתי ניתן לעשות שטר ללא עדי חתימה, שזו לכאורה הבעיה היסודית ללמוד את המשנה כר"מ, אלא שאלו רק מצד דרשת הפסוק "וכתב היינו וחתם", שרק היא יצרה לתוספות בעיה, מפני שאף שאנו יודעים ורואים את דעת המתחייב בעצם השטר שכתב, אולם אנו לא רואים אותה מכוח חתימות של עדים אלא מכוח כתיבתו שלו וא"כ כיצד מתקיים "וחתם"?

לכן מחדשים תוספות בתירוץ "אין לך חתימה גדולה מזו", שאף כת"י נקרא חתימה מפני שכל כתב שמאשר את השטר ומורה שהבעל כתב נכלל ב"וכתב", דזה עניינם של עדי-חתימה שמעידים שהבעל כתב והוי כעדות וחתמה.

יסוד זה העולה מדברינו ש"וכתב" דורש יותר ממה שעצם עדי-חתימה דורשים, ואף אם קיימנו את דין עדי-חתימה עדיין זקוקים אנו למלא את דרישת ה"וכתב", רואים בסוגיה לפחות בעוד שני מקומות:

בשיטת ר' יהודה רואים לקמן בדף ד ע"א שסבר ש"וכתב" מתייחס לשניהם, גם לכתיבה וגם לחתימה, אף שלמד שע"ח כרתי, רואים בו שלמרות שסבר שע"ח כרתי, אין זו סיבה ש"וכתב" מתייחס רק לחתימה שכרתה, אלא "וכתב" כולל גם את החלק שאינו עיקרי בגט.

ועוד, על הדין שאומר ר"נ שלפי ר"מ אם מצאו באשפה כשר, הקשה רבא בדף כג ע"א שהתורה אומרת "וכתב" רואים שצריך כתיבה לשמה ותירץ ר"נ ש"וכתב" היינו "וחתם", והנה מדוע רבא לא הקשה סתם על שיטת ר"מ שע"ח כרתי, אלא רק על הדין של מצא באשפה? מבואר שעצם דין ר"מ שע"ח כרתי אינו מכריח ש"וכתב" קאי רק על חתימה, ולכן לא היה קשה לו, שיייתכן ובאמת הפסוק של "וכתב" הולך בין על כתיבה ובין על חתימה והקשה רק מהדין של מצא באשפה שם רואים ש"וכתב" לא קאי על הכתיבה.

לעומתם, רש"י שראה בעיה לשיטת ר"מ רק מכך שלדידו עדי-חתימה כרתי סובר ששטר דורש דווקא עדים ולא כל הוכחה אחרת וכפי שנרחיב לקמן.

ג. סיבת כשרותו מן התורה - שיטת רש"י

הסבר אחד ברש"י בגיטין פו

רש"י בדף פו ע"א על המשנה, בד"ה "ואם ניסת" כותב: "אלא כיון דכתב ידו הוא 'וכתב ונתן' קרינא ביה", וביארו הראשונים בדבריו שמכיוון שלא כתוב בפסוק "וכתב וחתם ונתן", או "והעד עדים" כמו בירמיהו, בא הפסוק לומר שאם הבעל כתב יכול הוא מיד לתת את הגט ללא צורך בחתימות עדים.

לפי מי תידרש דרשה זו?

דרשה זו שרש"י כתב איננה יכולה להידרש לפי ר"מ, שהרי ר"מ דורש את "וכתב" כ"וחתם" ואין משמעות "וכתב" ככתיבת נוסח השטר, וממילא אין הפסוק מתייחס לבעל אלא לעדים ואילו הדרשה לומדת בפסוק ש"וכתב" משמעותו כתיבת השטר (באמת צ"ע בדברי הנמו"י ליבמות דף ל, כפי שכבר הערנו, שכתב שילפינן שכת"י כשר מהפסוק "וכתב לה" ושלכן אתיא אף כר"מ, כיצד למד שר"מ יכול לדרוש "כתב" ככתיבה).

כמו"כ, דרשה זו איננה יכולה להילמד לפי ר"א, שהרי לפיו, לרש"י בדף כב, חתימת הגט

אינה מה"ת ואם אין כלל הלכה של חתימה בתורה לא ניתן לומר שהפסוק בא לומר שכת"י שווה לחתימה, כך גם נראה מתוספות שם בד"ה "שלשה" שכתבו שרש"י פירש שהמשנה שם אינה כר"א ואינה כר"מ, לכן צ"ל שלרש"י התנא של "שלושה גיטין" הוא תנא שלישי שסובר שבאמת יש הלכה של חתימה ולומד שיש הלכה מיוחדת של "וכתב" שכתובת הבעל היא כחתימה.

נפק"מ ביו פירוש רש"י לתוספות

נראה שלפי טעם זה ברש"י על הבעל לכתוב בכת"י את כל הגט ולא רק לחתום, דלא כטעם תוספות הנ"ל לפיהם נראה שדי בכך שיחתום וכך באמת שיטת תוספות ביבמות דף ל ע"ב ד"ה "כתב", גם בתוספות הרא"ש כאן בדף ג ע"ב ד"ה "כתב" כתב שדי בכך שחתם.

כמו"כ בשאלה האם די שיכתוב את הגט בלא שיחתום, תהיה נפק"מ הפוכה.

הסבר שני ברש"י גיטין פו

קודם לכן כתב שם רש"י: "איכא למימר דכת"י כמאה עדים דמי". לא ברור שזה פירוש נוסף ברש"י ולכן הבאנו אותו שני למרות שנוזכר קודם.

דהנה הב"ח שם בכלל לא גורס ברש"י חלק זה, וכך כנראה תוספות הרא"ש שמביא טעם זה בשם שו"ת רש"י ולא מפירוש רש"י לש"ס, כך גם נראה מתוספות שם בד"ה "שלשה" שכתבו שרש"י פירש שהמשנה שם אינה כר"א ואינה כר"מ, והרי אף שאמנם ראינו שהפירוש הקודם ברש"י אינו יכול ללכת כאף אחד משני התנאים, אולם אם גרסו ברש"י טעם זה הרי שיכולה המשנה ללכת כר"מ, מכאן שכנראה לא גרסו זאת ברש"י.

אולם גם אם נגרוס פירוש זה ברש"י לא נראה כלל שזה אכן פירוש חדש, דיל"ע האם כוונת רש"י לומר בפירוש זה שכשר מטעם הודאת בע"ד כמאה עדים דמי, כפי שיכול לרמוז סיום דבריו "כמאה עדים דמי"?

ברשב"א ליבמות דף לא ע"ב בד"ה "הא דאמרינן" כתב: "ובגיטין דמהני כתב ידו הוי טעמא או משום דלא מחייב לאחריני, או משום דכתיב בהם 'וכתב לה' דמשמע אפילו כתב לה הוא עצמו די לה, מדלא כתיב וכתב לה ויעיד עדים כדכתיב בשאר שטרות וכתוב בספר

וחתום והעד עדים, **וכלשון הזה** נראה שפרש"י ז"ל שכתב בגיטין גבי כתב בכתב ידו ואין עליו עדים למאן דמוקי לה כר' מאיר איכא למימר דכתב ידו כמאה עדים דמי **דכיון** דכתב ידו הוא וכתב ונתן קרינן ביה ואע"ג דליכא עדי מסירה כשר מדאורייתא ע"כ וכענין שהכשיר נמי עד אחד בטומאה שלאחר קנוי וסתירה מועד אין בה".

היינו, מביא הרשב"א ביאור זה ומוסיף הסבר ומצטט את רש"י על "שני" פירושו יחד ומבואר בו שאין אלו שני פירושים אלא פירוש אחד שאומר שהחידוש שכת"י כמאה עדים הוא **בגלל** שכתוב "וכתב ונתן" ולא בגלל הודאת בע"ד וכדו' אלא הפסוק חידש **שכאילו** יש **עדים** לכן השווה זאת הרשב"א לע"א בסוטה לאחר קו"ס שהפסוק חידש כאילו יש שני עדים.

דלכאורה יש להבין, מה מוסיף הרשב"א שמצינו כיו"ב בפרשת סוטה שאחר קו"ס ע"א אוסר, ותמוה, וכי חסרות דוגמאות לגזה"כ? מה רצה הרשב"א בהביאו למשל זה?

רצה הרשב"א לומר שהפסוק "וכתב ונתן" לא אמר **של"צ** עדות כשיש כת"י, אלא **שיש כאן עדות**, התורה נתנה כוח לבעל לאשר את השטר וכמו שבסוטה שע"א נאמן בה, אף שבד"כ רק שני עדים נאמנים, ע"כ כוונת התורה שלע"א בכה"ג יש כוח כשל שניים, כך כאן למד הרשב"א שמצד הודאת בע"ד לא היה מועיל והפסוק חידש נאמנות חדשה של הבעל שהיא כמאה עדים, כמו בסוטה שהיא דשב"ע וצריך להיות בה הדין שאין פחות משניים והתורה חידשה נאמנות חדשה לע"א, שבזה הוא כשניים.

אמנם ברש"י על הרי"ף הביא רק את הפירוש הזה, ללא הפסוק.

ד. נקודת המחלוקת בין רש"י לתוספות

ל"ע מדוע רש"י מיאן בהסבר תוספות שלכאורה מרווח יותר מהסבר רש"י, בזה שאיננו צריכים לחדש דרשה וכן בזה שלפיו המשנה אתי אף לר"מ?

יש לשאול: על מה בדיוק השטר מעיד?

הנתיבות בסימן מג סק"ו כתב "דהא בכל שטר העדים אין מעידין על ההלוואה, רק כיון שמעידין שנכתב בציווי הלווה אנו עדי מסירה אנו כמ"ש הפוסקים מטעם דהאיך בא ליד המלוה וע"כ מסרו לו, מעידיים על דעת המתחייב". א"כ, הנתיבות אומר שהשטר מעיד על דעת המתחייב דאם ציווה לעדים לחתום בוודאי לא כתב את הדברים סתם, אך לכאורה עדיין קשה, דכאשר מלווה מגיע עם שטר מלווה מניין לנו שבאמת בסוף אכן

הייתה הלוואה, הרי השטר נכתב לפני שהייתה הלוואה בפועל, ומנין לנו שאחר כתיבתו באמת הלווה?

הנתיבות כתב שם שזו רק אומדנא מכך שהשטר מצוי עכשיו ביד המלווה ע"כ שהלווה לו, שאל"כ הלווה לא היה מוסר לו את השטר, ולפי"ז כל גבייה בשטר מבוססת על אומדנא.

אולם הנתיבות עצמו כתב בסימן מו ס"ק כו ז"ל: "...ונראה דשאני שטר, לא מבעיא למאן דס"ל כותבין שטר ללווה בלא מלוה דבעינן או שטר הקנאה או שיראו המסירה, א"כ חתימתן שבשטר הוי כמעידים על המעשה שפלוגי חייב לפלוגי דהיינו שמעידין בחתימתן שראו הקנין או המסירה".

כמו"כ ראינו שהגר"ח כותב בספרו בהלכות עדות פ"ג ה"ד בד"ה "והנה" כך: "הרי כל ע"ח אינם יודעים כלל מגוף הגו"ק וליכא רק הגדתן שמעידין על הגט או על השטר ובע"כ צ"ל דזהו גזה"כ דהגדתן שבשטר משויא ליה שטרא וחשיבא גם עדות ראיה על גוף המעשה". השטר עצמו מעיד על הלוואה, כך זה "הלכתא דשטרות", התורה כתבה פרשה של שטר שכאשר יהיה בידי המלווה שטר הוא יעיד על הלוואה ולעדי השטר יש דין עדי ראיה על גוף הלוואה וכן לעדי הגט יש דין עדי גירושין אף שלא ראו את הגירושין, התורה חידשה שישנה אפשרות לאשר דבר ע"י שטר והשטר מתאשר ע"י עדים החתומים ונחשב כאילו העידו על הלוואה, כך כתוב בגר"ח וכבר הערנו בעבר שקשה לכאורה להבין את הגדר.

א"כ י"ל, לפי הגר"ח שאנו זקוקים ל"הלכתא דשטרות" כדי לגבות, מתי קיימת אותה הלכה? רש"י יסבור ש"הלכתא דשטרות" היא כאשר מתקיים "וכתוב בספר וחתום והעד עדים", רק כשיש ממש עדים שמעידיים על השטר, ואם אין עדים, אף שבאמת אין לנו ספיקות על הכתוב ואנו רואים את דעת המתחייב, אין די בזה כי עלינו לראות את הגירושין עצמם והתחדש שניתן לראותם רק בעדות השטר וזה הרי אינו שטר, לכן נזקק רש"י לגזה"כ "וכתב ונתן" שמשמעותה, ראינו ברשב"א, היא שכמאה עדים דמי, ונמצא ששוב יש לנו את הלכתא דשטר כדי שיעיד על הלוואה.

לעומ"ז, אם נלמד בתוספות כפי שלמדנו בהם מתחילה שאי"צ עדים אלא די שיהא מוכח, הרי שייסברו שהעובדה שדברי השטר מוכחים היא עצמה עושה את השטר לשטר אף ללא

"עדים" וכמו שראינו שתוספות בדף ב ע"ב למדו שגם נאמנות של ע"א באיסורים עושה את השטר לשטר למרות שאין עליה שם 'עדות', שלא כרע"א.

ואם נלמד כמו שהסקנו בהם שאף שיש צורך בעדים, אולם לאו דווקא בעדים ממש אלא כל כתב שמאשר את השטר הרי הוא כעדים, א"כ שוב אי"צ בפסוק לחדש.

ובאמת רש"י אצלנו בד"ה "והא שלשה גיטין" כתב: "...וחד מינייהו אין עליו עדים", כאשר כוונתו לשטר בכת"י, א"כ מחשיב את שטר בכת"י לשטר ללא עדים מצ"ע (ללא דרשת הפסוק שר"א לא יכול לסבור אותה), שלא כתוספות.

לאידך גיסא, תוספות לא יסברו את הדרשה שכתב רש"י, ואם כוונת רש"י להביא פירוש נוסף שכת"י כמאה עדים מצד הודאת בע"ד, הרי שתוספות לשיטתם בדף ד שגט הינו חב לאחריני ולא מהני הודאת בע"ד.

לפי"ז נבין כעת את מחלוקת רש"י ותוספות במהלך הגמרא אצלנו.

ה. ראיית הגמרא שלר"א אין צורך בעדי חתימה כלל

ראיית הגמרא קשה רק לתוספות לשיטתם ולא לרש"י

תוספות בד"ה "רבי אלעזר" הקשו, מניין לגמרא שר"א לא מצריך חתימה כלל אף לא מדרבנן, שמא ר"א הכשיר דווקא בכת"י (ברור להם שר"א מכשיר לכתחילה בכת"י ואף שביארו שת"ק פסל מטעם זמן, צ"ע למה ר"א לא פוסלו מטעם זה, ועיין ברע"א ואכמ"ל) נראה ששאלת תוספות הינה דווקא לשיטתם שטעם הכשר כת"י מה"ת הוא ד"אין לך חתימה גדולה מזו" וסברא זו ניתנת להיאמר אף לר"א, אולם לשיטת רש"י בדף פו שכת"י מהני רק בגלל גזה"כ "וכתב ונתן" הרי שר"א לא יכול לדורשה כנ"ל וממילא לפיו אין שום עדיפות לכת"י על פני שטר ללא עדים כלל וכמו שציינו לעיל את רש"י בד"ה "והא שלושה גיטין" שכתב: "...וחד מינייהו אין עליו עדים".

נחלקו רש"י ותוספות לשיטתם בהבנת הראיה

יש לדקדק, שנראית מחלוקת בין רש"י לתוספות בפירוש דברי ר"א "אע"פ שאין עליו עדים אלא שנתנו לה בפני עדים כשר וכו'", ל-מה מתייחס ר"א ב"אע"פ שאין עליו עדים"? לפירוש רש"י בד"ה "והא שלושה גיטין" שכתב: "...וחד מינייהו אין עליו עדים", שמדויק

שראיית הגמרא שר"א מכשיר לכתחילה שטר ללא חתימת עדים היא דווקא מצויר זה, הרי שר"א מתייחס בדבריו לאותו ציור של כת"י שת"ק הכשיר רק בדיעבד וקורא לו ר"א "אין עליו עדים" ומכאן מוכיחה הגמרא את דעתו שכשר לכתחילה ללא עדי-חתימה, ולכאורה כך מורה פשוטות לשון הגמרא.

אולם לפי תוספות באמת אין בדברי ת"ק ציור של שטר ללא עדים, לאור הבנתם את עניין שטר בכת"י שהוא כחתום ע"י עדי-חתימה, ונמצא שר"א שאומר "אע"פ שאין עליו עדים" לא מתייחס בזה לאחד מהמקרים שהביא ת"ק, אלא אומר: שלא כדברי ת"ק שדווקא בשלושת הציורים האלו הכשיר ולא בציור שאין עליו עדים, אני ר"א מכשיר גם בציור עליו לא דיבר ת"ק, וזה כשאין עדים כלל.

יישוב שאלת גהש"ס לפי"ז

אם נבין כך את דיוק דברי רש"י לא קשה קושיית רע"א בגהש"ס על רש"י, שהקשה אולי ר"א חלק על ת"ק רק במה שת"ק הכשיר בדיעבד דווקא באלו שלושת גיטין ואילו ר"א הוסיף להכשיר בדיעבד אף גיטין אחרים שלא חתומים כלל ומניין שמכשיר לכתחילה? וביאר שהלימוד הוא מלשון "כשר" שבר"א לעומת "פסולים" שבת"ק.

אולם לפי הדיוק הנ"ל ר"א מתייחס לאותו המקרה עליו דיבר ת"ק ולא על מקרה אחר כפי שהבין רע"א שע"כ למד ברש"י כהבנת תוספות, ובזה חולק עליו ר"א וא"כ ע"כ בא להכשיר לכתחילה שהרי אף ת"ק הכשיר דיעבד.

ו. רש"י ביבמות דף ל

רש"י ביבמות דף ל ע"ב בד"ה "כתב בכתב ידו" אומר: "דקי"ל הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו גובה מנכסים בני חורין, אלמא כתב ידו בלא עדים מילתא היא".

רש"י אומר שכת"י מועיל בגט כמו שמועיל בשטר הלוואה, ומסיים "אלמא כתב ידו בלא עדים מילתא היא", מדין מה למד רש"י שמועיל?

וודאי אין זה כפירושו בגיטין דף פו שם כתב גזה"כ שהיא ייחודית דווקא לגט אשה. לכאורה כוונת רש"י שמועיל מדין הודאת בע"ד שהרי זה עניין תועלת כת"י בממון וסובר רש"י שבגט אין זה חב לאחרני, שלא כתוספות אצלנו בדף ד, אולם קשה, דא"כ מדוע רש"י לא כותב פשוט שכת"י זו הודאת בע"ד ומה כוונתו ב"מילתא היא"?

אלא צ"ל שאף שבאמת הנאמנות היא נאמנות של הודאת בע"ד, אולם היה קשה לרש"י דבר ואותו בא לפתור, דיברנו לעיל שיחלקו רש"י ותוספות האם נאמנות שעושה שטר לשטר צריכה להיות דווקא נאמנות של עדות ממש או אף נאמנות אחרת, בשיטת תוספות בדף ב ע"ב ראינו שאף נאמנות אחרת כגון נאמנות באיסורים יכולה לעשות שטר לשטר, אולם ברש"י אמרנו שצריך דווקא נאמנות של עדות, א"כ הרי נאמנות של הודאת בע"ד איננה נאמנות של עדות, אלא נאמנות מסוג שונה ומפרשה אחרת, ובפרשת שטרות לרש"י מבואר שמושג 'שטר' הוא נייר שיש בו עדות כמו שכתוב "והעד עדים", ממילא רק מצינו שגדר **נאמנות של עדות** עושה שטר, אולם לא מצינו שנאמנות מסוג שונה, כגון נאמנות הודאת בע"ד ג"כ עושה שטר, זו הייתה הבעיה לרש"י ולזה מצא רש"י והביא את שטר הלוואה שממנו רואים שגם נאמנות של הודאת בע"ד יוצרת 'שטר', ולא רק נאמנות של עדות, זה המובן של "כת"י בלא עדים **מילתא היא**" שגם נאמנות שאינה עדים אלא של הודאת בע"ד נותנת תוקף לשטר ועושה אותו לשטר.

כך נראה גם מדברי הרמב"ן בגיטין לדף פו שהביא את רש"י ביבמות ומסיים שאע"פ שלא גובה ממשועבדים בכת"י זה כי לית ליה קלא "אבל שטרא מעליא הוא" משמע שזו הייתה מטרת רש"י להוכיח שכת"י הוא "שטר".

לפי"ז נראה שרש"י יסבור כאותם ראשונים שאין הלווה יכול לטעון "פרעתי" מול שטר בכת"י כי הוא "מילתא" ויש עליו שם "שטר" ו"שטרך בידי מאי בעי" (עיי' בזה מחלוקת תוספות והר"ף בכתובות כא ע"ב אם נאמן לטעון פרעתי וביאר הגר"ח שחלקו אי יש לזה תורת שטר).

האם יש סתירה ברש"י

ראינו שבגיטין דף פו ביאר רש"י שגט בכת"י מועיל מצד הלכה מיוחדת של "וכתב ונתן", וא"כ אין לדמותו לשטר ממון אלא צריך פסוק מיוחד לגט אשה, ואילו ביבמות רש"י מדמה לשטר ממון ללא פסוק ומטעם הודאת בע"ד, הכיצד?

הזכרנו כבר שפירושו בגיטין מטעם הפסוק לא יכול להידרש כדעת ר"מ אלא כדעה שלישית וא"כ כיצד ר"מ יבאר את דין שטר בכת"י? לזה פירש רש"י ביבמות מטעם הודאת בע"ד (ואף ברש"י בדף פו אם נגרוס דלא כב"ח, ונלמד את דברי רש"י "ולמאן דמוקי לה בגמרא כר' מאיר איכא למימר דכת"י כמאה עדים דמי", ונראה זאת כפירוש נפרד מטעם הודאת בע"ד, הרי שרש"י כותב מפורש שמפרש כך כדי להעמיד כר"מ). וא"ת א"כ מדוע

לא ביאר כך גם בגיטין ללא צורך להזדקק לדרשה? כנראה הסתפק רש"י אם שייך להכשירו מטעם הודאת בע"ד שהרי הקשו עליו הראשונים, כפי שמיד נראה.

ז. קושיית הראשונים ביבמות על רש"י

שאלת הנמו"י והריטב"א

הנמו"י והריטב"א ביבמות שם, שואלים על רש"י, וז"ל הריטב"א: "דלא דמו כלל דהתם ראייה בלחוד בעי והא איכא, דהודאת בע"ד כמאה עדים דמי אבל גבי גט כריתות בעינן" והעתיקו אף הנמו"י. היינו, לא מובן כיצד למד רש"י כת"י בגט מכת"י בהלוואה, שהרי כת"י בהלוואה מועיל לראיה, אולם מניין שיועיל כת"י לכריתות? ויש להבין, למה שלא יועיל? מהי שאלתם?

ניתן להבין בפשטות בכוונת שאלתם, שנאמנות הודאת בע"ד שיש בכת"י, באמת אין בכוחה ליצור 'שטר' אלא שמכת"י רק רואים הודאת בע"ד והיא זו שביררה על חיובו, אף ללא שיש לנייר תורת 'שטר', אולם בגט זקוקים אנו שיהיה לנייר תורת שטר כדי לכרות ומנלן שבלא עדים תהיה זו תורת 'שטר'?

תירוץ דעת רש"י

והנה אין לתרץ את רש"י ולומר שאלמלא היה לכת"י שם 'שטר' הרי שלא הייתה כאן ראייה על הודאה, דהיה זה "מפי כתבם", דלמה שיהיה חיסרון זה לעניין ראייה על הודאה? אלא, יתכן שסיבור רש"י שהיות כת"י נחשבת הודאת בע"ד - תלויה בכך שיש לכת"י תורת שטר, כי כדי שהודאת הבע"ד תורה על הודאה ולא על צחוק בעלמא יש צורך שתיעשה לפני ב"ד או לפני עדים וכאשר כת"י יש לו תורת שטר נחשב כהודה בפני ב"ד.

עוד ניתן לבאר את רש"י כפי שהסברנו לעיל שרש"י למד כאותם ראשונים שלא ניתן לטעון פרעתי כנגד כת"י ולכך יש צורך שיהיה לזה שם שטר דאל"כ יוכל לטעון פרעתי מולו.

לפי"ז חלקו רש"י והריטב"א אם לשטר בכת"י יש שם "שטר" ונפק"מ למשל, לשני העניינים הנ"ל, וצ"ע בדעת הריטב"א דאם כת"י לא חשיב שטר כיצד ניתן לעשות בו קניין

שטר כהא (קידושין כו ובב"ב נא) "כתב לו... שדי מכורה לך הרי זו מכורה" ומיירי שם בכת"י.

ח. ביאור הגר"ח בשאלת הראשונים

אולם הגר"ח על הש"ס בעניין כת"י בגט, סימן קלו, לומד בנמו"י שהבעיה שראה בפירוש רש"י איננה מצד שע"י נאמנות הודאת בע"ד אינו נעשה שטר, אלא בכך שאין בשטר עדים שהם דרושים לשם **קיום הגירושין עצמם**, אלא רק כאילו 'הודאת בע"ד', והבעיה שמצא הגר"ח היא שבאמת אין כאן הודאת בע"ד, מדוע?

מכיוון שנאמנות בכת"י היא מצד הודאת בע"ד, הרי שזה שייך רק ביחס למה שהבעל נקרא "בעל דין" וזה רק שייך כלפי זה שמוציאים ממנו את **אשתו**, אולם זה לא שייך ביחס לשאלת היתרה לשוק או היותה ערווה, שהרי על דין האיסור וההיתר איננו בעל דין, ולכן ביחס **לכריתות שהגט פועל** שזו הלכה באיסור"ה לא יועיל גט בכת"י, כי על הכריתות **אין הודאת בע"ד** ורק ביחס לשאלת הברור והראיה אולי יועיל כשטר ראיה (אם שטר ראיה על הגירושין יכול להיות מנותק מהשטר כריתות, עיין בזה בשיעור הבא).

ומוסיף הגר"ח שאף שמצינו בקידושין דף סה שיש מושג הודאת בע"ד על קידושין, שאני שם שהיא אוסרת א"ע ופירכת הגמרא היא דלא בעינן בגיטין וקידושין עדות לקיומי רק לברורי ולברורי שייך הודאת בע"ד, ודבריו אלו תמוהים מאד שכן הגמרא שם כן קאי על הבנה שהודאת בע"ד היא לקיומי.

א"כ לפי הגר"ח באמת כשיש נאמנות הודאת בע"ד היא באמת נאמנות שיכולה לעשות שטר לשטר, אולם לגבי הגירושין עצמם אין הודאת בע"ד כי אינו בע"ד וממילא אין עדי קיום בשטר גירושין ולא ניתן לגרש בזה.

לכן רצה הגר"ח לומר ברש"י שבאמת השטר עצמו עדיין יהיה זקוק לעדי מסירה שיעמדו בשעת מסירתו שהם אלו שיעשו את קיום הגירושין, ורש"י הביא ראיה רק לכך ששם שטר עליו.

הערות על דברי הגר"ח

1. מצד לשון הראשונים - דברי הגר"ח קשים להולמם בלשון הריטב"א, שאומר שהחילוק

הוא בכך שבממון צריך ראייה ואילו בגט צריך כריתות, ואילו לפי הגר"ח ההבדל איננו בין ראייה לכריתות אלא בין דבר שהוא בע"ד עליו, לבין מה שאינו בע"ד כלל.

2. כמו"כ בריטב"א בדף לא בד"ה "נחלקו רבותי" כתוב בו מפורש לא כגר"ח, דכתב "למעבד מעשה כשטר ואפילו בגרושין דבעי כריתות", לפיו הנושא של 'כריתות', שלגביו לכאורה לא צריך להועיל שטר בכת"י, הוא לעשות מעשה שטר ולא כגר"ח שמדבר על הכריתות של הגירושין.

3. הגר"ח יצא מנקודת הנחה שבאמת אם היה הבעל נחשב לבע"ד היה הכל בסדר והייתה מועילה הודאת בע"ד כדי לקיים את הגירושין, אלא שהפריע לו שכאן הבעל אינו בע"ד על האסו"ה אף שמסכים הגר"ח שהוא בע"ד לעניין הבירור אם היא אשתו.

לכאורה היה ניתן להתווכח עם הגר"ח ולטעון שאם הבעל נקרא בעל דין לגבי זה שאיננה אשתו יותר, הרי ממילא הוא גם בע"ד על האסו"ה, כיוון שכל היותה ערוה של "אשת איש" נגרמת מאישותו שלו בה, ולהיפך, והרי לגבי זה שהיא אשתו הסכים הגר"ח שהוא בע"ד.

במילים אחרות, עדות הקיום איננה על תוצאת הדין אלא על המעשה המוליד את הדין.

4. לעומ"ז, ניתן לומר שלא כגר"ח, אלא אע"פ שהוא בע"ד מ"מ לא תעזור הודאת בע"ד לקיום.

דהנה הקצות בסימן רמא ס"ק א שואל דאם למדנו על צורך בעדים בדשב"ע מגז"ש "דבר" "דבר" מממון, כיצד יתכן שבערוה צריך עדים לקיום ובממון לא צריך? ותיריך הקצות שלמעשה גם בממון צריך עדי קיום, אלא כאשר אדם מבצע קניין קיימת בשעת הקניין הודאת בע"ד שהיא זו שיוצרת את עדי הקיום, דקיום עניינו הוא שהדבר יעשה באופן שיהיה ניתן אח"כ לבררו והבע"ד יכול להעיד בהודאתו (ויל"ע כאשר קונה ע"י שליח האם יש שליחות על הודאת בע"ד והודאת השליח תחשב כהודאת המשלח, עיין בקצות סימן קכד ס"ק א, ואם לא הרי שיצטרכו עדי קיום).

אולם עיין ברשב"א בקידושין דף סה ע"ב ד"ה "וי"ל דגבי ממון" ששואל ג"כ את שאלת הקצות ומתריך אחרת ואומר שאלולא התורה חידשה שהודאת בע"ד מהני בממון, היינו

אומרים שיש צורך בעדי קיום בממון, אלא חידשה תורה שמהני הודאת בע"ד ובזה כלול של"צ עדי קיום, דאם צריך עדי קיום הרי הודאת בע"ד לא יכולה לשמש כעדי קיום, וגילתה שהצורך בעדי קיום הוא רק כשחב לאחריני ואנו לומדים בגז"ש עריות מממונות בצירוף של חב לאחריני ששם לא מועילה הודאת בע"ד כי חב לאחריני כי קידושין וגירושין שם מעין חב לאחריני אף שאין זה חוב גמור לאחרים אלא החוב בא רק כתוצאה. א"כ מבואר ברשב"א שבממונות באמת אין הלכה של קיום וכאשר כן צריך קיום לא עוזרת הודאת בע"ד.

מה יכולה להיות הבעיה לראות בהודאת בע"ד עדות קיום?

אפ"ל שבשביל קיום צריך "עדות", "עפ"י שניים עדים יקום דבר" והודאת בע"ד איננה "עדות" ובא הקצות וחידש שלא רק נאמנות של עדות עושה קיום, אלא גם נאמנות של הודאת בע"ד עושה.

עוד אפ"ל שאף אם הודאת בע"ד יש לה דין עדות, אולם הגברא לא נהיה "עד", יש מושג של עדים גם ללא הגדתם, בהודאת בע"ד הגברא לא נהיה עד, אלא רק נאמר על הודאתו שנאמנת אך לא שהוא עד, ובשביל קיום צריך עדים בגברא והוא הרי אינו מודה כשעושה את המעשה ואז אינו עד, אלא חידש הקצות שעדי קיום יסודם הוא שצריך שהמעשה ייעשה בהיכ"ת שיהיה ניתן לבררו אף ללא שעומדים שם עדים.

לפי הרשב"א ניתן להבין את שאלת הראשונים על רש"י, ללא יסוד הגר"ח שלמד כקצות שמהני הודאת בע"ד כעדות קיום, ולומר ששטר בכת"י אמנם הוא הודאת בע"ד אולם הודאת בע"ד אינה מועילה לקיום.

5. תירוץ הגר"ח ברש"י לכאורה קשה להתאימו לרש"י וכפי שנרחיב בזה בע"ה לקמן.

ט. הבעיה שראה הריטב"א בשטר בכת"י

מקום נוסף בריטב"א שיכול לשפוך אור על כוונת שאלתו על רש"י, הוא בפירושו ליבמות דף לא ע"ב שם כתוב שכת"י בקידושין דינו כבגירושין, ומביא הריטב"א לדף לא ע"ב ד"ה

"זהו" שתי שיטות בעניין ושם כשמבאר מדוע בגירושין מועיל כת"י כותב "כיון דבגירושין נמי בעי שנים דבר שבערוה הוא... כי אפשר רחמנא כתב ידו היינו משום דכתיבת ידו חשובה כעדים למעבד מעשה כשטר ואפילו בגירושין דבעי כריתות ולהקל".

לעיל למדנו בשאלת הריטב"א על רש"י שהבעיה היא שכדי לאשוויי שטר צריך נאמנות של עדות דווקא ולא די בנאמנות של הודאת בע"ד, אולם בריטב"א שציטטנו כעת כתוב שזה בגלל ההלכה של "אדשב"ע פחות משניים" ולא שזה דין בהלכות שטרות, מבחינה זאת זה קרוב לביאור הגר"ח בריטב"א, אולם הריטב"א מיד מוסיף שלא מועיל למיעבד "מעשה שטר" ויל"ע מה השידוך בין שני החסרונות הללו.

הבנה א בפירוש כוונתו

באמת החידוש המיוחד הוא שנאמנות של הודאת בע"ד מועילה **למיעבד מעשה שטר**, ומדוע זה מחודש וללא פסוק א"א היה לעשות שטר על סמך נאמנות של הודאת בע"ד? כי בזה שהגמרא אמרה בקידושין דף סה שלא ניתן לקדש עם נאמנות של הודאת בע"ד, אלא "אדשב"ע פחות משניים" חידשה הגמרא שזו הודאת בע"ד שאיננה מועילה **כי חב לאחריני**, לכן כשהריטב"א כותב ש"אדשב"ע פחות משניים" אין כוונתו מצד נידון קיום הגירושין כהבנת הגר"ח, שהרי כותב "למיעבד מעשה שטר" ואומר הריטב"א "ואפילו בגירושין דבעי כריתות", דבר זה מזכיר את הריטב"א בדף ל בשאלתו על רש"י שבגירושין לא מהני הודאת בע"ד כי בעי כריתות, והריטב"א כאן בא ואומר שאע"פ שבעי כריתות, אולם אחרי גזה"כ מועיל כת"י כי חידשה התורה שכת"י כמאה עדים דמי אע"פ שאין כאן הודאת בע"ד שמחייבת.

הבנה ב בפירוש כוונתו

לעיל בשיעור יט בביאור הראשון שביארנו את מהלך רש"י ביארנו שכדי שהגט יוגדר כ"ספר כריתות" צריך שיכיל בתוכו כבר את כל המרכיבים הדרושים לכריתות כולל עדי קיום, לכן לר"מ שחתימת הגט מה"ת ע"כ עדי השטר הם גם עדי הקיום ואילו לר"א שהחתימה אינה מה"ת עדי המסירה שהם עדי הקיום ע"כ הם חלק מהשטר, לפי"ז נבין את הריטב"א, ההלכה של "אדשב"ע פחות משניים" היא באמת הלכה מצד קיום הגירושין אלא שזה **יוצר הלכה בגט** שהוא מוגדר כ"ספר כריתות" רק כאשר יש בו שני עדים לקיום, וא"כ מצד ההלכה של "אשוויי שטרא" שא"א להכחישו באמת היה מועיל הודאת בע"ד,

ולא היה צריך פסוק אך בגלל שאדשב"ע פחות משניים קיום הכריתות מצריך עדים ואז גם הספר כריתות בעי עדים וא"כ אין סתירה בריטב"א, היסוד הוא אדשב"ע שזה פסוק שמדבר על קיום הגירושין וזה מוליד הלכה בשטר.

מה לימדה גזה"כ

לשון הריטב"א היא: "ובגירושין שכת"י חשיב כמאה עדים למיעבד מעשה שטר", יש לבאר עפ"י הרשב"א ביבמות שהזכרנו לעיל, דיש להבין מה מוסיף הרשב"א שמצינו כיו"ב בפרשת סוטה שאחר קו"ס ע"א אוסר, ותמוה וכי חסרות דוגמאות לגזה"כ, מה רצה הרשב"א בהביאו למשל זה?

הרשב"א רצה לומר שהפסוק "וכתב ונתן" לא אמר של"צ עדות כשיש כת"י, אלא שיש כאן עדות, התורה נתנה כוח לבעל לאשר את השטר וכמו שבסוטה שע"א נאמן אף שבד"כ רק שני עדים נאמנים, כוונת התורה היא שלע"א בכה"ג יש כוח כשל שניים, דמצד הודאת בע"ד לא היה עוזר כי אדשב"ע פחות משניים והפסוק חידש נאמנות חדשה של הבעל כמאה עדים כמו בסוטה שהיא דשב"ע וצריך להיות בה הדין שאין פחות משניים והתורה חידשה נאמנות חדשה לע"א, שבזה ל"צ לדשב"ע שניים.

י. יישוב רש"י ביבמות משאלת הראשונים

לעיל ביארנו מה יענה רש"י על שאלת הראשונים כפי שהבנו אותה, וכעת ננסה להבין כיצד נתרץ את רש"י משאלת הריטב"א והנמו"י כפי שהבין אותה הגר"ח שאין ה"עדות" שבשטר יכולה לעשות קיום כי אין הבעל 'בעל דין' על דין האיסור"ה של הגירושין ואין כאן הודאת בע"ד, או מצד הבעיה האחרת שהעלינו עפ"י דברי הרשב"א בקידושין שאין הודאת בע"ד מועילה לקיום וכיצד יכול לקיים את הגירושין בהודאת בע"ד שלו?

תירוץ הגר"ח וקשיים בו

הגר"ח עצמו תירץ וכתב שאה"נ שטר בכת"י לא יעזור לקיום הגירושין אלא רק לאשוויי שטרא ואילו לקיום הגירושין יצטרכו שני עדים.

אולם קשה על דבריו כי רש"י בגיטין דף פו כתב מפורש "ואע"ג שאין עדי מסירה כשר", והנה אפ"ל שרש"י שם דיבר לפי המהלך שיש פסוק ולא לפי המהלך שיש הודאת בע"ד

כרש"י ביבמות, אולם לא כ"כ משמע שפירוש רש"י "ואע"ג שאין עדי מסירה כשר", הוא רק להסבר של "וכתב ונתן".

עוד יש להקשות דגם אם דברי רש"י שם הם רק לפי מהלך דרשת הפסוק, אולם איפה כתוב בפסוק "וכתב ונתן" שיש כאן עדות על קיום הדבר, שמא כתוב רק שזה עושה שטר?

עו"ק מרש"י בדף כב שדנו בו באריכות בשיעור יט שממנו עולה שלר"מ די בעדי חתימה ללא צורך בעדי מסירה כעדי קיום, ולא כר"ת, ואם לר"מ שחתימה שעושה את השטר מועילה גם כעדי קיום למה בכת"י לא יהיה כך.

ביאור רש"י באופן שונה

אפ"ל שרש"י למד שבאמת הבעל הוא בעל דין וכפי שהשגנו לעיל על הגר"ח, ולמד כקצות שהודאת בע"ד יכולה לשמש כעדי קיום וסבר שאין בגירושין חב לאחריני שהרי לומד הרשב"א ברש"י בקידושין ויבמות שרק בקידושין מיקרי חב לאחרים ולא בגירושין, ממילא בגט בכת"י יש הודאת בע"ד והיא כעדי קיום ויש כאן כריתות.

אולם עדיין קשה, שהרי ראינו בשיעור יט את רש"י בדף כב שאומר שלר"א צריך ע"מ בגלל אדשב"ע פחות משניים, דהיינו לקיום, ולהנ"ל קשה דאם רש"י סובר שהודאת בע"ד מועילה בגירושין כעדי קיום א"כ למה צריך לר"א דווקא ע"מ לקיום, הרי יש הודאת בע"ד? לשם כך נחלק בין כשהודאת הבע"ד כתובה בשטר, כבשטר בכת"י, לבין דף כב שם אינה כתובה בשטר שהרי אינו כת"י אלא יש הודאת בע"ד בעצם המסירה וזה לרש"י, בניגוד לקצות לא יכול לשמש כעדות קיום, מדוע?

הצורך בעדי קיום לגו"ק - שיהיו עדים

הרמב"ם אומר שכל דין שטרות הוא מדרבנן, כי מדאורייתא יש הלכה של "מפיהם ולא מפי כתבם", ושאל עליו הרמב"ן בסהמ"צ שורש ב מהסוגיה לעיל בדף ג ע"א שאומרת שמדאורייתא ל"צ קיום ומכאן ששטרות מועילים מה"ת.

ותירץ הגר"ח שגם לרמב"ם מה ששטר הינו מדרבנן, הכוונה היא שדין ההגדה שלו מדרבנן, אך בגו"ק שם ל"צ הגדת עדות אלא שיהיו עדים על מעשה הקידושין, גם כשעדים

חתומים יש עדות על מעשה הקידושין, בעדים שמעידים מפי כתבם יש כאן חפצא של עדות.

והנה לעיל ביארנו מדוע לרשב"א הודאת בע"ד אינה מועילה בתור עדות קיום, שאף אם הודאת בע"ד יש לה דין עדות אולם הגברא לא נהיה "עד" ללא שמודה בפועל, אלא רק נאמר על הודאתו **שנאמנת הגדתה** אך לא שהוא עד, ובשביל קיום צריך **עדים** כגברא שיראו את הגו"ק ולא שיגידו, והוא הרי אינו מודה בשעה שעושה את המעשה, נמצא שאז אינו עד. מה סבר הקצות? חידש הקצות שעדי קיום יסודם הוא שצריך שהמעשה ייעשה בהיכ"ת שיהיה ניתן לבררו ואז מובן שגם אם אין גברא של עדים, הרי שאי"צ בכך כי המעשה נעשה באופן שניתן לבררו, אולם הגדרה זו כתובה רק בקצות, ורש"י לא יסכים לה.

לפי"ז אף נתן ברש"י מדוע בדף כב לא הסתפק בהודאת בע"ד והצריך עדי מסירה לר"א, שאמנם לקיום הדבר די בהודאת בע"ד ול"צ דווקא עדות, אולם הודאת בע"ד לא תעזור שם לקיום לא בגלל שאין כאן **עדות** אלא אין כאן **עדים** שרואים, לבע"ד יש דין הודאה אך לא הייתה ראייה של עדים ולכן זה לא יעזור לקיום הדבר ובזה לא כקצות, וכבר הזכרנו בשיעור יט שגם רש"י בדף י בזה לשיטתו שאף שהצריך עדי קיום בממון, לא סבר כקצות שבהודאתו יש עדי קיום אלא הצריך שם עדי מסירה, וא"כ מדוע בשטר כת"י ילמד רש"י שאי"צ עדי קיום בנוסף, שלא כגר"ח?

כת"י עוזר בשטר לקיום כי בו יש **הגדה בשטר** בשעת המסירה יש הגדת עדות בשטר, יש כאן חפצא של שטר **שמעיד** הודאת בע"ד ואז ברגע ההודאה נעשה ל"עד" שמעיד ועושה קיום, אולם בציור שרש"י דיבר בדף כב לא היה זה שטר של כת"י אלא כתב סופר פלוס הודאת בע"ד שבעצם המסירה.

